

Hemlöshetsrapporten 2026

Utvärdering av regeringens strategi mot hemlöshet 2022–2026
samt förslag till nästa hemlöshetsstrategi

© Sveriges Stadsmissioner 2026

Tack till alla som på olika sätt bidragit till innehållet i Sveriges Stadsmissioners Hemlöshetsrapport 2026.

Produktion: Paues Åberg Communications tillsammans med Stockholms Stadsmission.

Referensgrupp: Catarina Berndtsson, Göteborgs Stadsmission, Anna Lindehell, Umeå Stadsmission, Johanna Navne, Skåne Stadsmission, Pernilla Parding och Maria von Sydow, Stockholms Stadsmission samt Karolina Skog, Sveriges Stadsmissioner.

Arbetsgruppen hemlöshet i sin helhet: Catarina Berndtsson, Åsa Bäckström, Malin Engelholm, Fredrik Erbro, Eduardo Ferrandiz, Karin Gamble, Sofie Grande, Petra Knutsson, Kjell Larsson, Anna Lindehell, Johanna Navne, Agneta Nilsson, Pernilla Parding och Rakel Thunander.

Övriga referenspersoner: Linda Lövgren, KTH, Han-Suck Song, KTH, Arne Kristiansen, Lunds universitet och Lotta Ahlén, Göteborgs Stadsmission.

Finansieras med stöd av Svenska Postkodlotteriet.

Grafisk form: Advant

Foto: Jenny Lagerqvist (omslag, sid 8, 16, 18 och 24.)

Henrik Kindgren (sid 27, 30, 35 och 41.) Kod Arkitekter (sid 21 och 42.)

Bilderna illustrerar personerna i rapportens berättelser.

Tryck: Åtta45 Tryckeri AB.

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning.....	5
Ordlista för hemlöshetsrapporten	6
Nuläget i hemlöshetsfrågan	9
Vår bedömning av den nuvarande nationella hemlöshetsstrategin	17
Berättelser från verkligheten	25
Så avskaffar vi hemlösheten.....	31
1. Motverka utestängning från bostadsmarknaden – förslag för bättre bostadsförsörjning	32
2. Evidensbaserat, förebyggande och strukturerat – förslag för att avskaffa hemlösheten	36
Stadsmissionens arbete med hemlöshet.....	43

Förord

Hemlöshet uppstår när samhällssystem brister, när ansvar förskjuts och när människor lämnas utan tillgång till det mest grundläggande: en trygg och varaktig bostad. Samtidigt är hemlöshet möjlig att förebygga och avskaffa genom politiska beslut, långsiktigt ansvars-tagande och fungerande samhällsstrukturer.

Regeringens strategi mot hemlöshet antogs 2022 och löper ut 2026. En strategi som bidragit till ökad kunskapsutveckling, bättre spridning av relevant information och i vissa delar stärkt samverkan mellan stat, kommuner och civilsamhälle. Samtidigt kvarstår hemlösheten på höga nivåer. För många har strategin inte lett till någon påtaglig förändring när det kommer till livsvillkor, trygghet eller möjligheten att etablera ett långsiktigt boende.

Stadsmissionen möter dagligen människor som befinner sig i hemlöshet eller i akut risk för att hamna där. Våra erfarenheter pekar tydligt på att arbetet mot hemlöshet inte kan begränsas till enskilda insatser eller till endast delar av problematiken. Det uppstår ett tydligt glapp när fokus främst riktas mot sociala stödinsatser, medan bostadsmarknadens strukturer och tillträdeskrav förblir oförändrade, och som resulterar i att människor faller mellan systemens ansvarsområden. Detta blir tydligt i konkreta livssituationer. Möt Timo, som efter över femton år i hemlöshet fick en Bostad Först-lägenhet – en bostad som han idag beskriver som "sitt hem, sin borg". Eller den unga kvinna vars hemlöshetssituation är akut och riskfylld när samordningen mellan psykiatrin och socialtjänsten brister och ingen tar ett samlat ansvar. Exempelen visar vilken skillnad långsiktiga bostadslösningar kan göra och vilka konsekvenser det får när ansvar, mandat och resurser inte hänger ihop och uteblir.

Den strukturella hemlösheten, där människor stängs ute från bostadsmarknaden trots att de saknar social problematik, behöver ges ett tydligare utrymme i framtida strategier. En trygg bostad är en grundläggande förutsättning för hälsa, delaktighet och etablering i samhället. Att sänka trösklarna in på bostadsmarknaden är därför en central del av ett effektivt och hållbart arbete mot hemlöshet.

I rapporten presenterar vi konkreta och genomförbara förslag för en ny nationell hemlöshetsstrategi, där vi också kompletterar med förslag för en socialt hållbar bostadsförsörjning. Förslagen omfattar både nationell och kommunal nivå, både sociala stödinsatser och bostadsförsörjning, samt både förebyggande och långsiktiga åtgärder.

Hemlöshet är ett resultat av hur samhällets system är utformade och hur ansvar fördelas. Med andra prioriteringar och bättre samordning kan vi tillsammans avskaffa hemlösheten. Vår förhoppning är att denna rapport ska bidra till ett sådant skifte och utgöra ett underlag för beslut som leder till konkreta och varaktiga resultat.

Jonas Rydberg

Generalsekreterare, Sveriges Stadsmissioner

Sammanfattning

Den nuvarande nationella strategin mot hemlöshet löper ut 2026. I Hemlöshetsrapporten 2026 har Sveriges Stadsmissioner utvärderat strategins genomförande och effekter, samt tagit fram förslag för det fortsatta arbetet. Vår samlade bedömning, baserad på en enkät till landets Stadsmissioner samt intervjuer med forskare och Stadsmissionens referenspersoner, är att strategin har bidragit till ökad kunskap, stärkt samverkan och är ett viktigt genomslag för Bostad Först-modellen, men att den inte har lett till någon avgörande minskning av hemlösheten.

En central brist i den nuvarande strategin är att den i huvudsak behandlar hemlöshet som ett socialt problem, samtidigt som de strukturella orsakerna i stor utsträckning lämnas utanför. Allt fler människor lever i strukturell hemlöshet, utan bostad trots avsaknad av social problematik, till följd av höga hyror, omotiverade hyreskrav och en bostadsmarknad som stänger ute hushåll med låga inkomster. Dessa grupper omfattas sällan av strategins åtgärder eller socialtjänstens mandat, vilket gör en betydande del av hemlösheten osynlig för politiken.

Strategin saknar även tillräcklig koppling till en socialt hållbar bostadsförsörjning. Utan tillgång till prisrimliga bostäder riskerar arbetet mot hemlöshet att fokusera på tillfälliga lösningar snarare än långsiktiga. Samtidigt visar utvecklingen att det förebyggande arbetet inte fungerar tillräckligt väl. Antalet vräkningar ökar, och allt fler barn drabbas, vilket tydligt visar behovet av tidigare och mer kraftfulla insatser.

I rapporten presenterar Sveriges Stadsmissioner därför konkreta förslag till nästa nationella hemlöshetsstrategi. Förslagen innefattar bland annat att:

- Anta ett mål om att inga barn ska vräkas.
- Utöka, höj och indexreglera bostadsbidraget.
- Säkerställa att hyresgarantier för barnfamiljer finns tillgängligt i alla kommuner.
- Inrätta ett nationellt kompetenscenter för Bostad Först och bostadsledda strategier.
- Tillsätta en bostadskommission med uppdrag att ta ett helhetsgrepp om den svenska bostadsmarknaden, som har mandat att föreslå förändringar i beskattning och finansiering.

Förslagen syftar till att stärka det statliga ansvaret, koppla samman social- och bostadspolitik, utveckla det förebyggande arbetet samt säkerställa att evidensbaserade metoder som Bostad Först-modellen används programtroget samt att vi tar ett samlat grepp om socialt hållbar bostadsförsörjning i Sverige.

Ordlista för hemlöshetsrapporten

Avhysning är den rättsliga process genom vilken en hyresgäst tvingas lämna sin bostad efter beslut av Kronofogdemyndigheten, vanligtvis till följd av obetalda hyror eller avtalsbrott. Avhysning innebär ofta ett allvarligt ingrepp i den enskildes boendesituation och är en betydande riskfaktor för hemlöshet.

Bostad Först är en evidensbaserad metod för att motverka hemlöshet där människor i långvarig hemlöshet erbjuds ett eget, permanent boende utan krav på nykterhet, behandling eller boendeträning. Boendet kombineras med frivilligt, individuellt anpassat stöd utifrån personens behov. Utgångspunkten är att ett tryggt boende är en grundförutsättning för att andra insatser ska få effekt.

Bostadsbidrag är ett behovsprövat ekonomiskt stöd som syftar till att underlätta för hushåll med låga inkomster att ha råd med en skälig boendekostnad. Bostadsbidrag är för barnfamiljer och unga under 29 år. Bidraget baseras på hushållets inkomster, boendekostnader och familjesammansättning och är ett verktyg för att stärka ekonomisk trygghet och förebygga boenderelaterad utsatthet.

Bostadsledda strategier är samlingsbegrepp för politiska och praktiska angreppssätt där tillgång till ett tryggt och långsiktigt boende utgör utgångspunkt och grund för arbetet mot hemlöshet. Strategierna prioriterar permanenta bostadslösningar framför tillfälliga boendeformer och kombineras vid behov med individuellt anpassat stöd, i syfte att förebygga och minska hemlöshet på ett hållbart sätt.

Bostadsförsörjning avser det samlade arbetet för att säkerställa att alla hushåll har tillgång till lämpliga och långsiktigt hållbara bostäder. Det omfattar planering, produktion, förvaltning och tilldelning av bostäder samt de styrmedel och samverkansformer som används för att möta olika behov på bostadsmarknaden, med särskilt ansvar på kommunal nivå.

Bostadskostnadsgränser är fastställda nivåer för vilka boendekostnader som bedöms som skäliga inom olika välfärdssystem, exempelvis vid prövning av bostadsbidrag eller ekonomiskt bistånd. Gränserna används för att avgöra vilken del av boendekostnaden som kan ersättas eller beaktas och påverkar därmed hushålls faktiska möjlighet att efterfråga och behålla en bostad.

Bostadstrappa är en modell för arbete mot hemlöshet där individen förväntas ta sig stegvis från mer tillfälliga och reglerade boendeformer till ett eget permanent boende. Tillgång till nästa steg i trappan är ofta villkorad av krav på exempelvis skötsamhet, nykterhet eller deltagande i stödinsatser, och modellen bygger på antagandet att boendeförmåga utvecklas gradvis. Modellen är dock inte evidensbaserad och har i forskning visat begränsad effekt när det gäller att långsiktigt minska hemlöshet.

Hyresgarantier är ett verktyg där kommun eller annan aktör går i borgen för en hyresgästs åtaganden gentemot en hyresvärd, exempelvis avseende hyresbetalning eller skador. Syftet är att sänka trösklarna in på bostadsmarknaden för hushåll som annars bedöms ha för svag ekonomi eller osäker betalningsförmåga, utan att ersätta den ordinarie hyresgästens ansvar.

Samsjuklighet avser förekomsten av två eller flera samtidiga tillstånd hos en individ, oftast i form av psykisk ohälsa i kombination med skadligt bruk eller beroende av alkohol eller andra droger. Samsjuklighet innebär ofta komplexa vård- och stödbehov och ställer krav på samordnade insatser från flera aktörer.

Sociala kontrakt är tidsbegränsade hyresavtal där kommunen eller annan aktör står som förstahandshyresgäst och i sin tur upplåter bostaden till en individ som inte har tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Syftet är att möjliggöra boende för personer i hemlöshet eller risk för hemlöshet, ofta som en tillfällig lösning i väntan på mer långsiktigt boende.

Social hemlöshet avser hemlöshet som främst är kopplad till individuella eller sociala faktorer, såsom psykisk ohälsa, skadligt bruk, beroende eller behov av omfattande stödinsatser. Personer i social hemlöshet bedöms ofta ha behov av insatser från socialtjänst eller andra välfärdssystem för att kunna etablera och behålla ett långsiktigt boende.

Strukturell hemlöshet avser hemlöshet som uppstår till följd av brister och trösklar i bostadsmarknadens och välfärdssystemens utformning, snarare än av individuella stödbehov. Personer i strukturell hemlöshet saknar tillgång till ett långsiktigt boende trots att de inte har social problematik som motiverar insatser från socialtjänsten, och faller därmed ofta mellan de olika systemens ansvarsområden.

Vräkning är det vardagliga begreppet för avhysning och används för att beskriva när en hyresgäst tvingas lämna sin bostad efter ett rättsligt beslut. Begreppet används ofta i statistik, policy- och samhällsdebatt, även om den juridiskt korrekta termen är avhysning.

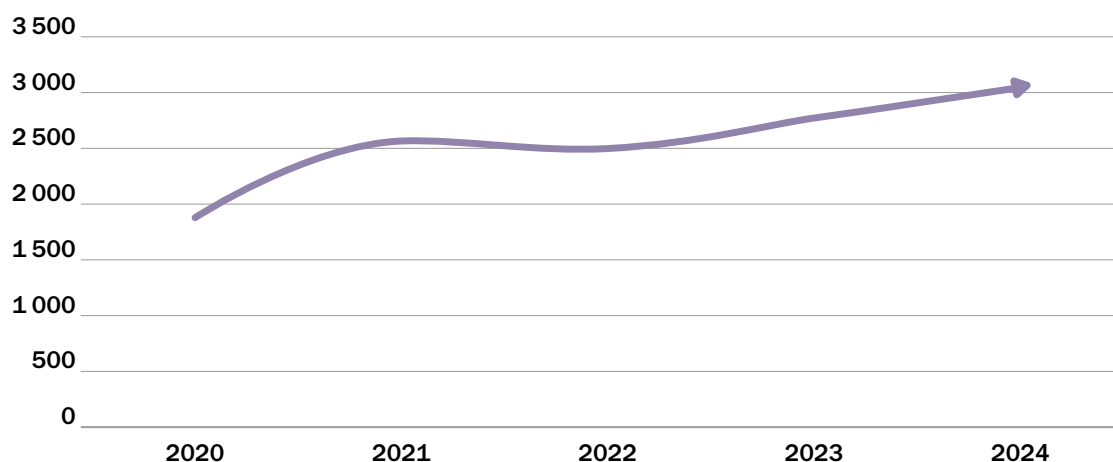
Nuläget i hemlöshetsfrågan

Ett år i kampen mot hemlöshet präglat av brist på helhetssyn och låg ambitionsnivå

Sveriges Stadsmissioner fortsätter följa utvecklingen av den svenska hemlöshetspolitiken. Intrycket är att 2025 präglats av osäkerhet när det gäller hemlöshetsfrågorna där inga avgörande steg tagits för att på allvar bryta hemlösheten. Vräkningarna har fortsatt öka, och under den första halvan av 2025 ökade antalet barn som drabbades av vräkningar kraftigt. Regeringens satsningar, som det riktade statsbidraget för implementering av Bostad Först och höjningen av den övre gränsen för bostadsbidrag, har inte varit tillräckliga då behoven varit än större. Det saknas alltså ett helhetsgrepp för en socialt hållbar bostadspolitik.

För snart två år sedan (2024) presenterade Socialstyrelsen sin senaste nationella kartläggning av hemlösheten, den första kartläggningen sedan 2017. Kartläggningen pekade på en viss minskning av antalet personer i hemlöshet, men visade samtidigt oroande tendenser kring den strukturella hemlösheten – där personer i strukturell hemlöshet saknar bostad för att de inte har ekonomiska förutsättningar att ta sig in på den vanliga bostadsmarknaden. Socialstyrelsen kommenterade vid sin redovisning av kartläggningen att resultaten ska tolkas som ett minimum och där Stadsmissionen bedömde resultatet som en ögonblicksbild med ett stort mörkertal. I år (2026) löper dessutom den nuvarande nationella hemlöshetsstrategin ut och även om regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp strategin och lämna förslag på fortsatta åtgärder så är framtiden för hemlöshetspolitiken mycket osäker. Vilken riktning kommer arbetet ta? Stadsmissionen fortsätter att lyfta frågan och verka för att omvandla politiska ambitioner till verklig handling.

Antal genomförda vräkningar 2020–2024

Källa: Kronofogden.

Vräkningar drabbar allt fler barn

I förra hemlöshetsrapporten följde Sveriges Stadsmissioner särskilt upp barns utsatthet vid hemlöshet och vräkningar. Vi har ett fortsatt stort intresse av att belysa hemlösheten utifrån vräkningsperspektivet. Många kommuner bedriver ett vräkningsförebyggande arbete, men trots det är det många människor som vräks från sina hem. Antalet genomförda vräkningar har ökat med över 20 procent de senaste två åren och 2024 genomfördes 3 042 vräkningar nationellt.¹ Flest vräkningar genomfördes i Göteborg följt av Stockholms stad och Malmö.² I Eskilstuna kommun genomfördes 81 vräkningar per 100 000 invånare vilket var flest i Sverige.³

Antalet hushåll med barn som vräks har fortsatt öka från redan höga nivåer. Under perioden januari till juni 2025 berördes 422 barn av vräkningar* vilket är en ökning med nästan 25 procent jämfört med samma period 2024 och nästan 60 procent på bara tre år.⁴

1 Ansökta och genomförda vräkningar 2022–2024. Statistiken redovisas på län och kommun. https://kronofogden.se/download/18.57e06ab1194ae3617bd41ee0/1739216564190/Ans%C3%B6kta%20och%20genomf%C3%B6rda%20vr%C3%A4kningar_2022_2024.xlsx

2 Ibid

3 Kolada. Verkställda vräkningar (avhysningar), antal/100 000 invånare.

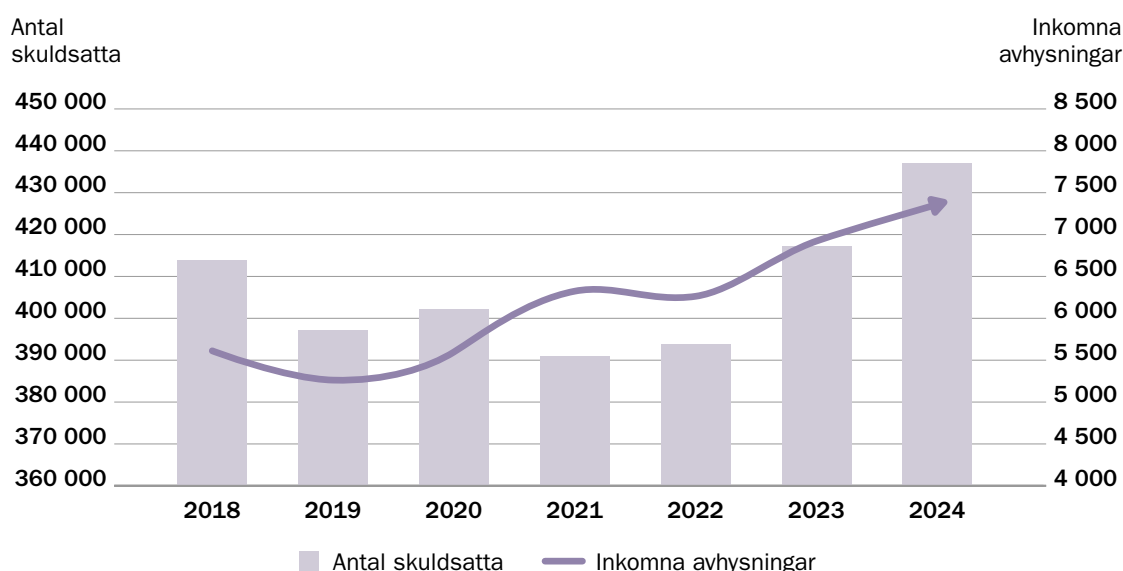
*Kronofogden uppdaterade 2025 sin metodik för att registrera barn i samband med vräkning. Tidigare angavs om barnet bodde permanent, växelvis eller hade umgänge på adressen. Numera utgår statistiken från folkbokföringen, om barnet är skrivet på adressen eller inte.

4 Antal barn berörda av vräkning, januari–juni 2008 till och med 2025. https://kronofogden.se/download/18.4c771097198c938278c5fbc7/1760703601491/Barn_halv%C3%A5r_2008_2025.xlsx

Det är viktigt att understryka att statistiken bara visar de fall där Kronofogden genomfört faktiska vräkningar. Forskning visar att bland annat unga personer och barnfamiljer oftare väljer att flytta självmant vid hot om vräkning.⁵ Detta leder i sin tur till att de aldrig fångas upp i den officiella statistiken. Problematiken är således större än vad som kan utläsas från statistiken isolerat och politiken behöver därför utformas utifrån en bredare definition av vad vräkningar innebär.

Kronofogdens statistik visar också ett tydligt samband mellan antalet skuldsatta och antalet inkomna avhysningar, vilket de senaste åren har ökat. Dessvärre verkar inte den utvecklingen avta framöver, vilket borde vara fog för oro hos beslutsfattare i både kommuner och på nationell nivå.

Antal skuldsatta och inkomna avhysningar 2018–2024

Källa: Kronofogden.

Uppdrag: stoppa vräkningar av barnfamiljer

I oktober 2024 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och analysera varför antalet vräkningar av barnfamiljer ökat under senare år. Uppdraget innefattar bland annat att studera hur olika kommuner arbetar för att förebygga vräkningar, vilka åtgärder som vidtas efter att en vräkning genomförts samt att föreslå åtgärder för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer.

⁵ Nilsson, I. (2024). Factors associated with self-initiated moves during the formal eviction process. *The British Journal of Social Work*.

En första delredovisning kom i december 2025 i form av en ny registerstudie.⁶ I den framkommer att allt fler barnfamiljer riskerar vräkning. Samtidigt är det få hushåll som får ekonomiskt bistånd till hyresskulder, trots att hyresskuld är den vanligaste orsaken till vräkning. Resultaten pekar på behovet av tidigare och samordnade insatser för att förhindra att barnfamiljer förlorar sina hem.

Delredovisningen bekräftar Stadsmissionens bild och vi fortsätter att bevaka uppdraget med stort intresse fram till att det slutredovisas våren 2027.

Allt färre hushåll beviljas bostadsbidrag

Det tillfälliga tilläggsbidraget till barnfamiljer med bostadsbidrag upphörde i mitten av 2025, vilket innebar ett hårt slag mot redan utsatta barnfamiljer. Allt färre hushåll blir dessutom beviljade bostadsbidrag, sedan 2018 är det 32 procent färre hushåll som har bostadsbidrag. Enligt försäkringskassan är det fler kvinnor än män som får bostadsbidrag.⁷

Riktade medel har gjort skillnad för att minska hemlösheten

En del i regeringens nationella hemlöshetsstrategi är att Bostad Först-modellen bör införas i alla kommuner i Sverige. Under 2025 fördelades 68,5 miljoner kronor i statsbidrag till 126 kommuner för att starta, utöka eller förbättra redan påbörjat arbete med Bostad Först.⁸ Under 2025 erbjöd 35 procent av kommunerna Bostad Först, vilket är en ökning från 21 procent av kommunerna året innan.⁹ Enligt regeringen sökte rekordmånga kommuner statsbidraget 2025 och ansökningarna överstiger den tillgängliga budgeten. Det är positivt att regeringen tillskjuter resurser för kommunernas arbete med frågan, och att stödet riktas till såväl stora som små kommuner, beloppen är däremot ofta för låga för att få verklig effekt givet de stora behoven.

En stor del av de utdelade medlen har använts till utbildning om Bostad Först för att möjliggöra för enskilda kommuner att starta ett programtroget Bostad Först-arbete. Sveriges Stadsmissioners Bostad Först-hubb¹⁰ har bidragit till dessa utbildningsinsatser, vilket stärkt Bostad Först-arbetet i landet och kommunernas relationer till civilsamhället. De senaste tre åren har Stadsmissionen haft kontakt med hälften av Sveriges kommuner i utbildnings- och implementeringsfrågor och genomfört utbildning för totalt 111 kommuner.

6 Socialstyrelsen, Ny studie: barnfamiljer som riskerar avhysning har ökat. <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/ny-studie-barnfamiljer-som-riskerar-avhysning-har-okat/>

7 <https://www.forsakringskassan.se/statistik-och-analys/barn-och-familj/statistik-inom-omradet-barn-och-familj-bostadsbidrag>

8 Socialstyrelsen, Fördelning av statsbidrag för 2025 till kommuner för att starta, utöka eller förbättra verksamhet enligt metoden Bostad först. <https://statsbidrag.socialstyrelsen.se/globalassets/dokument/fordelning/statsbidrag-fordelningslista-bostad-forst-2025.pdf>

9 Regeringens budgetproposition, Prop. 2025/26:1 Utgiftsområde 9

10 <https://www.bostadforst.se/en-del-av-sveriges-stadsmissioner/>

En socialt hållbar bostadsförsörjning är kanske på gång

I början av 2022 överlämnade utredningen *En socialt hållbar bostadsförsörjning* sitt betänkande *Sänk tröskeln till en god bostad* till den dåvarande regeringen. Syftet med utredningen var bland annat att skapa förutsättningar för en socialt hållbar bostadsförsörjning och att underlätta situationen för hushåll som har svårt att skaffa en bostad på marknadens villkor, som till exempel personer som lever i hemlöshet på grund av strukturella orsaker. Remissvaren som inkom till utredningen visade ett starkt stöd för många av de förslag som presenterats. Regeringen valde under hösten 2024 att gå vidare med en del av utredningens förslag. I riksdagen beslutades sedan i januari 2025 om lagändringar som förtydligade att en kommunal bostadsförmedling får reservera lägenheter för olika kategorier av sökande eller använda ett förturssystem, vilket är positivt.

Det är däremot bekymmersamt att regeringen valde att, i ett relativt sent skede, stryka förslaget om hyresgarantier till barnfamiljer ur lagförslaget. Hyresgarantier skulle göra verklig skillnad för familjer som idag stängs ute från bostadsmarknaden. Regeringen har dock i budgeten för 2026 avsatt 34,5 miljoner för att göra det obligatoriskt för kommuner att, under vissa förutsättningar, erbjuda hyresgarantier till barnfamiljer. Vad som avses med "under vissa förutsättningar" har regeringen ännu inte gett besked om.¹¹

Den nya socialtjänstlagen inger hopp

Under 2025 infördes en ny socialtjänstlag. Den nya lagen är den största förändringen på socialtjänstens område sedan 80-talet och innebär en förändring i hur socialtjänsten ska ta sig an och arbeta med den problematik den ska hantera. Lagen betonar nu tydligt att fokus ska ligga på förebyggande arbete och att de metoder som används ska vara evidensbaserade. Det gäller även kring hemlöshet, där socialtjänsten nu ska arbeta mer förebyggande och göra det enklare för personer som lever i, eller riskerar, hemlöshet att få stöd. Det handlar bland annat om tidigare insatser, enklare hjälp utan omfattande utredningar och bättre samarbete mellan myndigheter och andra aktörer. Stadsmissionen välkomnar, liksom många andra civilsamhällesorganisationer, den nya lagen och de förändringar den innebär kring förebyggande och evidensbaserat arbete. Samtidigt som det är viktigt att understryka att enbart en ny lag inte löser hela problemet. Det krävs även resurser och en tydlig implementering för att nå resultat.

¹¹ Regeringen, *Prioriteringar inom politikområdet Bostäder och samhällsplanering – Budgetpropositionen för 2026*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2025/10/prioriteringar-inom-politikområdet-bostader-och-samhallsplanering-budgetpropositionen-for-2026/>

Osäkert kring stödet till våldsutsatta att ordna stadigvarande boende

Under perioden 2022–2025 hade Socialstyrelsen ett särskilt uppdrag att stärka det nationella stödet till kommunerna i deras arbete med att ge stöd till våldsutsatta att ordna stadigvarande boende. För detta har det funnits ett statsbidrag som Socialstyrelsen har delat ut till kommunerna i syfte att bygga upp samverkan inom kommunen, med andra kommuner i närområdet eller med hyresvärdar/bostadsbolag. Det har också funnits en nationell samordning av kommunnätverket Kompotten som bygger på strukturerad samverkan mellan kommuner i syfte att underlätta och hjälpa våldsutsatta personer att få ett tryggt och säkert boende. Det är i nuläget oklart om Socialstyrelsen kommer att få fortsatt uppdrag att arbeta med denna fråga. Stadsmissionen ser positivt på arbetet och kommer därför att följa frågan och påtala behovet av att uppdraget förlängs i kommande regleringsbrev.

Det framgår idag av Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer att kommunernas socialtjänst bör kunna erbjuda stöd och hjälp för att ordna ett stadigvarande boende till den som är utsatt för våld i nära relationer. När det gäller att praktiskt ge detta stöd till våldsutsatta är det enligt Socialstyrelsen ett bra verktyg att arbeta med förturer. Därför behöver möjligheterna för kommunerna att använda förturer för att bistå våldsutsatta att få stadigvarande bostad förtydligas.

Regeringens bidragsreform riskerar fler barn i fattigdom

Regeringen presenterade 15 december 2025 nästa steg i införandet av den nya bidragsreformen, där bland annat aktivitetskrav och bidragstak införs. Stora hushåll får dessutom minskat försörjningsstöd. Denna bidragsreform ökar risken för att fler barn växer upp i fördjupad fattigdom, att fler föräldrar faller ur vårt välfärdssystem och att fler barnfamiljer kommer att bli vräkta.

Ny samsjuklighetsdelegation – konsekvenserna för hemlösheten ännu oklara

I januari 2025 tillsattes, som en direkt följd av den tidigare Samsjuklighetsutredningen, en samsjuklighetsdelegation för att stärka insatserna för personer med samsjuklighet.¹² Delegationens arbete pågår och ska sträcka sig fram till 15 december 2027.

Delegationen har en bred ansats när det gäller att stärka insatserna för personer med samsjuklighet. För Stadsmissionen är det viktigt att även risken för att personer med samsjuklighet hamnar i hemlöshet finns med och förebyggs. Det är särskilt viktigt att ha med behovet av att förebygga hemlöshet i övergången när en person med samsjuklighet lämnar tvångsvård för livet i samhället.

¹² Regeringen, Delegation ska stärka insatserna för personer med samsjuklighet. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/01/delegation-ska-starka-insatserna-for-personer-med-samsjuklighet/>

Hemlöshetsfrågorna på agendan i riksdagen

Intresset för hemlöshetsfrågor i riksdagen ligger på liknande nivåer som tidigare år. Under den allmänna motionstiden lämnades 22 motioner in som behandlade hemlöshet, en mer än under 2024. Inkluderar man även motioner som berör relaterade ämnen såsom trångboddhet, vräkningar, fattigdom, beroendeproblematik, bostadsmarknad och bostadsförsörjning blir siffran, precis som tidigare år, klart högre. Ofta berörs hemlöshetsfrågorna tillsammans med andra politikområden i exempelvis partiernas budgetmotioner, få motioner har ett renodlat fokus på hemlöshet.

Under året inkom motioner från samtliga partier utöver regeringspartierna, vilka i stället driver politik via propositioner, regeringsarbetet och genom sin majoritet i utskotten.

Sveriges Stadsmissioner fortsätter att bevaka politiska förslag och har en aktiv dialog med partier och politiska företrädare för att stärka engagemang och uppmuntra nödvändiga policyinitiativ.

EU: Dags för prisrimliga bostäder

EU-kommissionen har presenterat en europeisk plan för bostäder till överkomliga priser. Den innehåller insatser för att öka bostadsutbudet, mobilisera investeringar och uppmuntra reformer samt att skydda de mest utsatta. Inom det sista rymms åtgärder för att bekämpa hemlöshet genom bostadsledda strategier. Planen presenterades under december 2025 och framöver kommer implementeringen av planen vara i fokus.

Oviss framtid för nationella strategin mot hemlöshet

Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 löper ut inom kort. Regeringen gav i juni 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att följa upp strategin och lämna förslag på fortsatta åtgärder inom området. I uppdraget ingår att se över om det finns behov av att ändra strategins innehåll, struktur och mål samt att lämna förslag på nödvändiga förändringar. Att stärka arbetet med att ordna stadigvarande boende till våldsutsatta samt att förebygga och motverka vräkningar av barnfamiljer lyfts fram som särskilt prioriterade områden. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen senast 2 mars 2026.

Vår bedömning av den nuvarande nationella hemlöshetsstrategin

Stadsmissionen har i årets rapport valt att göra en utvärdering av *Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026*. Strategin löper inom kort ut och det är därför hög tid att gå igenom den och se vilka eventuella effekter den gett, och om den inneburit nya arbetssätt, nya metoder eller ny energi i arbetet mot hemlöshet. Fokus för utvärderingen har varit att utröna hur strategin använts i det praktiska arbetet, vilket genomslag den fått lokalt och vilka förändringar som skulle behövas för att en ny eller utvecklad strategi ska få större genomslag och nå bättre resultat.

Regeringens strategi för att motverka hemlöshet antogs 2022 och skulle utgöra ett samlat ramverk för att minska och på sikt motverka hemlösheten i Sverige. I strategin fastslogs fyra mål:

- att hemlöshet ska förebyggas
- att ingen ska behöva bo eller leva på gatan
- att Bostad Först bör införas nationellt
- att det sociala perspektivet ska stärkas i samhällsplaneringen.

Till målen knöts konkreta uppdrag till Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Bland annat att utveckla vräkningsförebyggande arbete, stödja en socialt hållbar bostadsförsörjning, kartlägga akuta boendelösningar, tillhandahålla metodstöd för Bostad Först samt genomföra en ny nationell kartläggning av hemlösheten.

Strategins genomförande har i praktiken främst handlat om att stärka kunskaps- och metodutvecklingen hos myndigheter och kommuner, skapa arenor för erfarenhetsutbyte och sprida exempel på framgångsrika arbetssätt. Även samverkan med bostadsföretag och civilsamhällesaktörer har ingått som en del av arbetet.

Trots dessa insatser är det Sveriges Stadsmissioners samlade erfarenhet att strategin brister i flera avseenden. Flera av hemlöshetens mest centrala orsaker och uttryck lämnas utanför strategins räckvidd, vilket underminerar målen. Det är tydligt att bostadens betydelse och tillgängligheten till en egen bostad inte tillräckligt lyfts fram och värderas som en del av lösningen i den nuvarande hemlöshetsstrategin. Avsaknaden av prisrimliga bostäder

som är tillgängliga för dem som står utanför bostadsmarknaden gör det svårt, för att inte säga omöjligt, att lösa hemlöshetsproblematiken och dess konsekvenser. Det fjärde målet i strategin – *att det sociala perspektivet ska stärkas i samhällsplaneringen* – har potential att beröra dessa frågor men i dagsläget är målet diffust och det är otydligt vilka konkreta frågor som det offentliga förväntas arbeta med.

Granskningen har gjorts dels genom intervjuer med Stadsmissionens interna referensgrupp för hemlöshetsfrågor, dels via en enkät där samtliga Stadsmissioner fått komma till tals och berätta om sina upplevelser av strategin. De frågor som ställts har syftat till att lyfta både det som upplevts som positivt och det som upplevts som negativt, samt hur landets Stadsmissioner vill utveckla strategin.

Människor i strukturell hemlöshet – en bortglömd grupp

Sveriges Stadsmissioner konstaterar att den nationella hemlöshetsstrategin inte omfattar hela hemlöshetsproblematiken. Strategin bygger i stor utsträckning på en syn på hemlöshet som ett socialt problem – ett socialtjänstärende och något som är individens ansvar. Detta trots att hemlösheten idag i hög grad är ett strukturellt problem som hänger samman med fattigdom, ojämlikhet och en dysfunktionell bostadsmarknad.

Stadsmissionen möter allt fler människor som inte har möjlighet att etablera sig på bostadsmarknaden trots att de saknar social problematik. De befinner sig i en situation där inkomsten inte räcker för att betala hyran för de bostäder som finns eller inte lever upp till kraven från hyresvärdar. Den växande gruppen i strukturell hemlöshet finns inte med i strategin idag då de ofta inte har rätt till stöd från socialtjänsten. Tillämpningen av socialtjänstlagen för gruppen hanteras olika i landet och rättssäkerheten för gruppen blir därför ytterst osäker.

Det innebär att strategin osynliggör en betydande del av dem som i praktiken saknar ett hem att kalla sitt eget. Detta är en av strategins tydliga, och kanske mest allvarliga, brister. När strukturell hemlöshet inte lyfts fram eller mäts blir det omöjligt att följa utvecklingen och utforma åtgärder som möter de faktiska behoven. Något som leder till att enskilda individer själva förväntas hantera en strukturell problematik, men utan att erbjudas annat än insatser som inte ger långsiktiga lösningar.

Bostadsförsörjning utelämnas

I strategin saknas förslag och åtgärder kring en avgörande fråga för att avskaffa hemlösheten – socialt hållbar bostadsförsörjning. Ska utestängning från bostadsmarknaden motverkas i praktiken behöver en nationell strategi mot hemlöshet kompletteras med en nationell handlingsplan som innehåller förslag och verktyg som påverkar både hur det offentliga planerar för och fördelar bostäder, samt hushållens möjligheter att betala för en bostad.

I och med att strategin hanteras av Socialstyrelsen blir det också svårt att agera för att bistå kommunerna i bostadsförsörjningen. Socialstyrelsens uppdrag riktas mot socialtjänsten, inte mot stadsbyggnadskontor eller motsvarande. Samverkan försvåras av att frågor hanteras i olika stuprör. Så länge strategin saknar en tydlig koppling till det konkreta arbetet med bostadsförsörjning kommer hemlöshetsarbetet fortsätta att behandla symtom snarare än orsaker.

Sveriges kommuner åläggs att ha en handlingsplan för bostadsförsörjning, men även om det finns riktlinjer för vad som ska ingå i en sådan plan är det många kommuner som inte följer dessa. Det finns även kommuner som trots att en plan ska antas varje mandatperiod saknar en aktuell plan.

Finansiering nyckeln till framgång

Sveriges Stadsmissioner ser tydligt att de delar av strategin som fått störst genomslag är de där staten faktiskt tillfört resurser. Satsningen på Bostad Först visar att kommuner agerar när finansiering finns, men strategins övriga mål saknar motsvarande ekonomiska incitament, vilket gör att utvecklingen blir ojämn och fragmenterad.

Det förebyggande arbetet, bostadsförsörjningsfrågorna och insatser för grupper i strukturell hemlöshet saknar finansiellt statligt stöd, vilket försvårar för dessa delar av strategin att få genomslag. Avsaknaden av finansiering gör att viljan att jobba brett mot hemlöshet och ambitionsnivån i arbetet varierar för mycket mellan olika kommuner. Strategins övergripande ambition går förlorad när staten inte tar ekonomiskt ansvar för alla delar av uppdraget. Staten skulle till exempel ha kunnat tillsätta statsbidrag för att upprätthålla en viss miniminivå för vräkningsförebyggande arbete och sedan också följt upp dessa statsbidrag. Då hade det funnits ekonomiska incitament för kommunerna att jobba mer lösningsorienterat för färre vräkningar.

Vräkningsstatistiken tydlig – det förebyggande arbetet fallerar

Ett av strategins mest centrala mål är att hemlöshet ska förebyggas. Trots att mycket bra utvecklingsarbete har genomförts visar utvecklingen dock att vräkningar inte minskar, snarare tvärtom. Stadsmissionen möter i princip dagligen människor som hamnat i hemlöshet efter en vräkning som hade kunnat förhindras.

I praktiken präglas arbetet i många kommuner alltjämt av sena och kortsiktiga insatser, vilket är tydligt i de möten Stadsmissionen har i sin verksamhet. Socialtjänstens arbete aktiveras ofta först när hyresskulder uppstått och vräkningsprocessen redan kommit långt. Att förbygga vräkningar ersätts i stället av att hantera konsekvenserna av en vräkning.

En orsak till detta ligger delvis i att strategin inte ställer bindande krav på kommunerna eller att det finns statliga resurser för systematiskt förebyggande arbete. Att det saknas sanktionsmöjligheter, tydliga krav på uppföljning och ekonomiska incitament innebär att arbetet inte har lika höga ambitioner i alla kommuner. I stället för ett sammanhållet förbyggande arbete som är likvärdigt i hela landet blir arbetet helt beroende av lokala prioriteringar.

Det är särskilt problematiskt att barn i många fall fortfarande vräks, och att konsekvenserna för dessa familjer blir långvariga. Här saknar strategin såväl tydlighet som verktyg och uppföljning. Om det till exempel hade funnits ett mål om att inga barnfamiljer ska vräkas, att resurser tillsatts för att kommunerna ska arbeta mot målet och resultaten sedan följts upp hade effekterna blivit mer konkreta.

Bostad Först en framgång – men programtroheten brister

Sveriges Stadsmissioner ser satsningen på Bostad Först som strategins tydligaste framgång. Där kan konkreta resultat visas upp – fler kommuner arbetar idag med Bostad Först. Satsningen har lett till ett tydligt genomslag på kommunal nivå.

Samtidigt finns det brister även på detta område. Den främsta bristen är variationen i kvalitet och bristande programtrohet i arbetet. I flera kommuner kan Stadsmissionen se att begreppet Bostad Först används för verksamheter som i praktiken avviker kraftigt från den evidensbaserade modellen. Det kan handla om tidsbegränsade boenden, krav på drogfrihet eller insatser som bygger på biståndsbedömning – samtliga element strider mot modellens grundprinciper.

Denna urholkning innebär att Bostad Först riskerar att framstå som mindre effektivt än vad forskningen visar. Det försvårar även möjligheten att jämföra resultat mellan kommuner och att bedöma strategins faktiska genomslag. Programtrohet och likvärdighet i genomförandet är avgörande. Därför behövs systematisk uppföljning för att säkerställa att de medel som tilldelas faktiskt används till åtgärder som bygger på evidens.

Nationell kartläggning med stora brister

Sveriges Stadsmissioner menar att dagens modell för kartläggning av hemlöshet inte ger en korrekt bild av hur situationen ser ut i Sverige. Den fångar bara en ögonblicksbild av personer i kontakt med socialtjänsten – men missar stora grupper av människor som lever i osäkra eller tillfälliga boendelösningar och där gruppen i strukturell hemlöshet inte omfattas.

Det gäller exempelvis personer som bor med tillfälliga och kortvariga andra- och tredjehandskontrakt, tillfälligt inneboende hos vänner eller släktingar längre än tre månader, kvinnor som undviker myndighetskontakt av trygghetsskäl, tredjelandsmedborgare och EU-medborgare samt stora delar av den strukturella hemlösheten. Att dessa grupper inte räknas innebär att deras behov inte uppmärksammas i planering, resursfördelning eller politiska prioriteringar.

Därtill genomförs kartläggningen alltför sällan för att kunna användas som styrinstrument. När intervallen är flera år långa riskerar både problem och utvecklingstendenser att osynliggöras. Kommuner och myndigheter saknar därmed det underlag som krävs för att följa upp strategins mål.

En strategi som inte bygger på en korrekt och löpande bild av verkligheten riskerar att missa sina målgrupper och att undervärdera problemets omfattning. Då det på de flesta håll saknas lokal och kommunal kännedom om hemlösheten i den egna kommunen blir det än allvarigare då den enskilde i hemlöshet ska få insatser på hemmaplan. Då behöver insatserna utformas utifrån de lokala behoven. Saknas kartläggning lokalt tenderar insatserna att inte träffa rätt och bli mer generella än individuella.

Intervju med Arne Kristiansen, docent i socialt arbete på Socialhögskolan Lunds universitet

Vad ser du som den största styrkan i den nuvarande nationella strategin?

"Det tydligaste framsteget är satsningen på Bostad Först. Nästan alla större kommuner har nu startat verksamheter, och omkring 180 kommuner har ansökt om statsbidraget, vilket visar vilket genomslag modellen fått. Programtroheten har också blivit bättre, delvis genom utbildningar från aktörer som Stadsmissionen. Forskningen är tydlig: 70–80 procent av deltagarna bor kvar långsiktigt, och Socialstyrelsen har gjort ett mycket bra arbete med nationell samordning och stöd."

Vilka brister ser du i strategin som den är utformad idag?

"En brist är att strategin inte kommer åt en del av de faktorer som hindrar implementeringen av Bostad Först – som motstånd mot Bostad Först-modellen i en del kommuner, brist på lägenheter och bristande samverkan med psykiatri och försörjningsstöd. Även de gamla bostadstrapporna lever kvar och konkurrerar med evidensbaserade metoder."

Finns det också mer grundläggande problem som strategin inte hanterar?

"Ja, och det är kanske den mest allvarliga bristen. Strategin adresserar inte de strukturella orsakerna bakom hemlöshet: bristen på billiga bostäder, höga hyror, ekonomisk utsatthet och en alltmer segregerad bostadsmarknad. Bostadspolitikerna har länge gynnat ägt boende med ränte- och ROT-avdrag, medan bostadsbidraget i stort sett stått still i 30 år. Så länge de här problemen lämnas orörda riskerar hemlösheten att öka och drabba nya grupper."

Vad vill du se i en ny, förbättrad strategi?

"Det behövs tydliga och mätbara mål – till exempel att halvera hemlösheten till 2030 och avskaffa den till 2040. Dessutom bör alla kommuner använda evidensbaserade metoder som Bostad Först, vräkningsförebyggande arbete och uppsökande insatser. Men en hemlöshetsstrategi måste också vara en fattigdomsstrategi: utan åtgärder som stärker hushållens ekonomi och gör bostäder billigare kommer problemen bestå. Bostadsbidraget behöver reformeras och det måste byggas fler hyresrätter med hyror som låginkomsttagare faktiskt klarar."

Vilka ytterligare områden tycker du att den nya strategin måste omfatta?

"Det behövs mer rättvisa bostadspolitiska reformer, till exempel subventioner för hyresrätter och investeringsstöd för prisvärda bostäder. Segregationen måste motverkas genom att subventionerade bostäder sprids i vanliga bostadsområden. Barnperspektivet måste också stärkas kraftigt – vräkningar av barnfamiljer borde förbjudas eller leda till tydliga sanktioner, med hänsyn till de allvarliga konsekvenser som vräkningar får för barn. Dessutom behöver Sverige bättre hemlöshetsstatistik och ett nationellt kunskapscentrum för boende- och hemlöshetsfrågor som ansvarar för forskning, uppföljning och metodutveckling. Slutligen bör vräkningsförebyggande arbete vara obligatoriskt i alla kommuner, särskilt riktat till barnfamiljer."

Intervju med Han-Suck Song, universitetslektor i fastighetsekonomi och finans, och Linda Lövgren, doktorand i fastighetsekonomi och finans på KTH

Vad tycker ni fungerar bra i den nuvarande nationella strategin?

"Strategins mål är i sig rimliga men visionärt hållna. Det är också positivt att hemlöshet över huvud taget lyfts på nationell nivå och att flera myndigheter fått uppdrag kopplade till frågan. Det innebär åtminstone att området får viss uppmärksamhet och att det finns en ambition att agera, även om utformningen av strategin inte motsvarar behoven."

Vilka är de största bristerna i hur strategin är utformad idag?

"Den bygger på ett alldeles för svagt kunskapsunderlag. Socialstyrelsens definition av hemlöshet är för snäv och fångar inte personer i strukturell hemlöshet, som osäkra andrahandsboenden, trångboddhet eller korttidskontrakt. Dessutom görs mätningarna för sällan, bara en vecka vart sjätte år, och resultaten kommer för långsamt. Det innebär i praktiken att politiken utformas utifrån en ofullständig och föråldrad lägesbild."

Hur bedömer ni strategins genomförande och styrning?

"Genomförandet är svagt. Uppdragen till myndigheterna har ofta lett till informationsmaterial snarare än förändrade arbetssätt i kommunerna. Sverige ligger efter övriga Norden, där det finns långsiktigt finansierade satsningar, statliga bostadsfonder och institutioner som Norges Husbanken. Här i Sverige är rollfördelningen otydlig mellan stat, kommuner och myndigheter, vilket i praktiken innebär att ingen tar fullt ansvar för att hemlösheten minskar."

Vilka praktiska problem ser ni i dagens arbete?

"Många kommuner tillämpar Bostad Först på ett sätt som avviker från den internationella modellen, till exempel genom att erbjuda tillfälliga boenden i stället för permanenta kontrakt. Hyressystemet skapar också strukturella hinder: även om inkomstkraven lättats har andra krav skärpts, som anställningsvillkor, referenser och avsaknad av betalningsanmärkningar. Kötid som dominerande fördelningsprincip gör att människor med instabila livsförutsättningar utestängs, samtidigt som både kommuner och fastighetsägare saknar incitament att prioritera utsatta grupper."

Vad tycker ni måste prioriteras i en ny och mer effektiv strategi mot hemlöshet?

"Först behövs en bredare definition av hemlöshet och ett modernt system för löpande statistik – utan korrekt data går det inte att bygga fungerande politik. Därefter krävs en långsiktigt finansierad nationell satsning med tydliga verktyg för kommuner och bostadsföretag, liknande modeller finns i Finland och Norge. Strategin måste skapa incitament för att prioritera socialt hållbar bostadsförsörjning, stärka arbetet i det befintliga bostadsbeståndet, och ge Bostad Först en tydlig roll med permanenta boendelösningar. Hyressystemet behöver bli flexiblare, statens mål måste kopplas bättre till kommunernas verklighet, och ansvarsfördelningen mellan myndigheter måste klargöras eller samlas i en ny nationell struktur."

Berättelser från verkligheten

När samsjuklighet leder till akut hemlöshet

På en av våra verksamheter för kvinnor i hemlöshet har vi en kvinna i 30-års-åldern med schizofreni och en missbruksproblematik och som befinner sig i akut hemlöshet. Hon har haft kontakt med både Socialpsykiatri och Vuxenenheten i sin hemkommun. Socialpsykiatrien nekar insatser tills dess att hon blivit drogfri. Kvinnan har stora svårigheter att upprätthålla drogfrihet och har en oförmåga att upprätthålla medicineringsplan för sjukdomen, hon har en låg sjukdomsinsikt vilket är vanligt med den typen av diagnos. Vuxenenheten har tidigare endast beviljat placeringar på drogfria boenden eller tillfälliga placeringar på ett av Stadsmissionens akutboenden och ställer idag krav på att kvinnan ska följa sin planering för att få tillgång till insatserna. Hon saknar dock förmåga att följa planeringen, vilket resulterar i att hennes utsatthet både vidmakthålls och eskalerar.

Resultatet blir att kvinnan faller mellan stolarna, ingen aktör tar ett helhetsansvar, trots att hennes situation är akut och riskfylld. När hon inte ens klarar av att bo på akutboendet ser vi en tydlig ökning av både drogbruk och psykotiska symtom. Vi är mycket oroliga för hennes säkerhet och hälsa. Hon rör sig i området nära oss, sover utomhus och är ofta desorienterad och psykotisk. Hon har vid flera tillfällen setts i morgonrock och tofflor ute i regnet. Det enda vi kan göra just nu är att informera om vår oro och kontakta psykiatriambulansen (PAM) när vi ser henne utanför verksamheten.

Vi försöker ge henne stöd, men utan samordning mellan psykiatri och missbruksenhet går det inte. De bollar henne mellan varandra och ställer krav som inte tar hänsyn till hennes sjukdom eller tillstånd. Vi är mycket bekymrade över hennes situation och befår att hon kommer fara än mer illa ute på gatan. Om hon fick adekvat stöd skulle hon kunna komma in på ett boende, vilket skulle ge henne mer stabilitet så att hon kunde återfå förmågan att ta hand om sin hälsa. Nu blir allt tvärtom.

Trygg boendelösning genom Bostad Först

”Mitt hem är min borg”

Timos berättelse handlar om att gå från kaos till lugn. Han har under många år levt i hemlöshet med en räckta av mycket otrygga boendelösningar. Idag är han 64 år och har äntligen hittat hem.

”Jag flyttade till Uppsala 1988. Jag skaffade familj och jobbade på ett finsnickeri fram till 2009 då jag blev uppsagd. Jag hade några år tidigare börjat dricka och efter att jag blev uppsagd blev hela mitt liv kaos. Jag har säkert bott mer än 15 år på behandlingshem och olika boenden, härbärgen, i trapphus och hos kompisar, berättar Timo.”

Efter år av otrygga boendelösningar hade Timo svårt att se att det fanns någon framtid och hade till och med tankar på att inte vilja leva längre. Men Timos liv fick till slut en vändning. Idag bor Timo i en Bostad Först-lägenhet i Uppsala. Det tog tid att få den, han väntade i över tre år, men till slut fick han flytta in.

”Jag hade behövt tillgång till Bostad Först tidigare, att bo på härbärgen och olika stödboenden var skit. Hela tiden utkastad för att man inte följde regler eller jagandet efter en soffa att få sova på. En del stödboenden var förskräckliga och för att palla så drack jag eller rökte på mer.”

Timo berättar om en händelse kort efter att han flyttat in i lägenheten. Han hade sin syster på besök. Timo satt vid bordet och hon stod vid diskbänken. Från ingestans bröt han ihop och började gråta.

”Syrran blev orolig och sa ”vad händer, varför gråter du?”. Jag tror att jag där vid bordet plötsligt fattade och kände lättnaden över att äntligen veta att det här är min lägenhet, mitt eget hem – min borg.”

I och med att Timo nu bor i en Bostad Först-lägenhet får han också tillgång till Henrik som är ett Bostad Först-stöd som betyder mycket för honom. Tryggheten med lägenheten gör att han känner sig lugn och att han försiktigt kan blicka framåt.

”Jag mår bättre nu, dricker mindre och det är skönt att kunna ha min syrra här för att hjälpa mig. Nu vill jag få ordning på lägenheten, få upp tavlor och gardiner” säger Timo.

Fick egen bostad genom reservation och behovsförmedling

”Jag planerar att bo här resten av mitt liv”

När Nina först kom i kontakt med Stadsmissionen hade hon och hennes två barn, efter en separation, i flera år varit utelämnade till otrygga och dyra hyreskontrakt på andrahandsmarknaden. Stödet från socialtjänsten uteblev eftersom hon hade ett jobb och därför ansågs kunna ta sig ur situationen på egen hand.

Hon hamnade i det glapp som präglar vardagen för många som befinner sig i strukturell hemlöshet, där utsattheten inte bedöms tillräcklig för att få stöd till ett boende men trösklarna är för höga för att på egen hand ta sig in på bostadsmarknaden. Idag ser Ninas situation annorlunda ut. Sedan 2024 har hon ett förstahandskontrakt i Stadsmissionens socialt hållbara hyreshus i Farsta strand. Nina fick en lägenhet som var reserverad för den typ av hushåll som hon och hennes familj utgjorde. Lägenheten förmedlades utifrån behov och hade en prisrimlig hyra.

”Jag älskar mitt hem och jag kommer aldrig flytta härifrån. Jag planerar att bo här resten av mitt liv” säger Nina.

Stabiliteten som ett stadigvarande boende inneburit för henne har resulterat i att flera bitar har fallit på plats.

”Jag har äntligen fått en fast tjänst, så det känns betydligt mer stabilt för mig nu – både inombords och livet i stort. Jag känner mig lugnare, gladare och säkrare i mig själv.”

För Nina var tankar om framtiden något som präglades av oro och stress till följd av hennes osäkra boendesituation. Nu är framtiden inte längre något som är ångestbringande.

”Även om mycket fortfarande är tufft, har jag på något vis mer ork än vad jag hade innan. Det är väldigt skönt att bara få vara och ta saker när de kommer. En väldigt stor sten har lyfts från mina axlar” avslutar Nina.

Nina kan för första gången på många år leva i nuet.

Matchning av boende för den som står långt ifrån den ordinarie bostadsmarknaden

När hoppet äntligen fick ta plats

Ett par i trettioårsåldern stod utan trygg plats att bo på, samtidigt som de väntade sitt första barn. De bodde i en andrahandslägenhet där kontraktet löpte ut i slutet av kvinnans graviditet. Under vecka 38, när barnet kunde komma när som helst, tvingades de lämna andrahandskontraktet.

Paret hade under en lång tid sökt lägenhet via bostadsköer och andra vägar, men de blev gång på gång nekade på grund av betalningsanmärkningar och en pågående skuldsanering. De hade heller inget nätverk som kunde ta emot dem tillfälligt, vilket ökade känslan av maktlöshet. Oron för att stå utan ett hem när bebisen föddes var stark.

Mannen hade tidigare jobbat många år inom ett serviceyrke, men förlorade jobbet under pandemin. Under den perioden uppstod skulder som påverkade deras liv i hög grad. För att kunna ge familjen en stabil framtid hade mannen påbörjat en yrkesutbildning.

När de nästan hade gett upp hoppet fick de kontakt med Stadsmissionens Bobyrå. Precis i samma stund inkom en lägenhet som skulle hyras ut. Matchningen var perfekt och det blev som en sista chans för dem – ett andrum mitt i all den stress och oro som påverkade dem så starkt.

På dagen för kontraktsskrivningen kom mannen några minuter sent. Han förklarade andfått att han precis kört sin fru till förlossningen, men att hon insisterat på att han skulle säkra ett hem åt deras barn. Kontraktet skrevs snabbt på, han fick nycklarna och skyndade tillbaka till sjukhuset. Samma dag föddes deras barn.

Nyckeln han höll i handen blev symbolen för en trygg framtid och starten på deras nya liv som familj – där hoppet äntligen fick ta plats.

Så avskaffar vi hemlösheten

Mot bakgrund av utvärderingen av den nuvarande strategin för att motverka hemlöshet som Stadsmissionen gjort har även ett genomgripande arbete genomförts för att hitta vägar framåt. Stadsmissionen välkomnar att de delar av strategin som fått gott genomslag förs vidare, och att en förstärkt och förlängd strategi arbetas fram och implementeras från statligt håll. Stadsmissionens förhoppning är att de konkreta förslagen i denna rapport kan bidra till att göra arbetet mot hemlöshet bättre och effektivare, både när det handlar om den sociala och den strukturella hemlösheten. Stadsmissionens förslag är därför riktade både till en ny nationell strategi mot hemlöshet och till en nationell handlingsplan för socialt hållbar bostadsförsörjning. Endast så kan vi på allvar ta oss an bostadsförsörjningsfrågorna i Sverige.

Bostads- och socialpolitiken måste kopplas ihop

Hemlöshet har inte bara sociala orsaker och kan inte heller enbart lösas genom sociala stödinsatser. Hemlösheten kan inte avskaffas på allvar om inte det sociala arbetet länkas samman med åtgärder inom bostadssektorn – en tydlig koppling av socialpolitiken och bostadspolitik. Det framgår av den nu gällande strategin att Socialstyrelsen instämmer i denna bild och att det krävs både individuellt inriktade sociala insatser och insatser på strukturell nivå, exempelvis insatser på bostadsmarknaden för att motverka hemlöshet. I kunskapsunderlaget som ligger till grund för strategin talas det om behov av ett samlat nationellt grepp. Men det finns inga reformer som kopplar samman arbetet mot hemlöshet med bostadsförsörjningen. Även om det tagits steg framåt, både inom arbetet mot hemlöshet och för en bättre bostadsförsörjning, faller alltför många människor mellan stolarna. Resultatet blir att många som lever utan trygg bostad inte får stöd från samhället.

Utestängningen från bostadsmarknaden kan inte vara en fråga enbart för Socialstyrelsen eller den kommunala socialtjänsten utan behöver åtgärdas med insatser för en bättre fungerande bostadsmarknad för de många grupper som nu utestängs inom ramen för bostadsförsörjningen. Det handlar inte bara om planering för nya bostäder, utan hur hushållens faktiska behov möts på en inkluderande bostadsmarknad. En socialt hållbar bostadsförsörjning måste ha högre mål än att ge tak över huvudet och behöver innehålla aspekter som trygghet i bostaden, goda uppväxtvillkor för barn och möjlighet till social samvaro för äldre.

1. Motverka utestängning från bostadsmarknaden – förslag för bättre bostadsförsörjning

En starkt bidragande orsak till att människor hamnar i hemlöshet är de stora brister som finns på den svenska bostadsmarknaden. Människor stängs helt enkelt ute från möjligheten att få en bostad de har råd med eller att alls komma i fråga för en bostad.

Stadsmissionen ser bostaden som ett grundläggande behov som alla människor har. Vi vill se reformer för en inkluderande bostadsmarknad där alla människors bostadsbehov blir mötta. Att motverka utestängning från bostadsmarknaden handlar om att hjälpa människor att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden, som idag präglas av höga trösklar.

Staten behöver bli mer aktiv

Om tillgången till prisrimliga bostäder var god och de bostäder som fanns gick att efterfråga för hushåll som inte har den ekonomi som krävs för att ta sig över tröskeln till bostadsmarknaden skulle behovet av insatser från samhällets sida minska. Men en god och socialt hållbar bostadsförsörjning är inte endast en fråga om kvantitet utan även om fördelning och förmedling.

I avsaknad av tydligt statligt ansvar för bostadsförsörjningen är uppdateringen av strategin för att bekämpa hemlöshet, tillsammans med implementeringen av EU:s nya plan för prisrimliga bostäder, ett gyllene tillfälle att få tydlighet i hur ansvaret för att bekämpa utestängning från bostadsmarknaden ska se ut.

Ett steg i den riktningen vore en nationell handlingsplan för bostadsförsörjning. En handlingsplan som kan komplettera den nationella strategin mot hemlöshet i de delar som rör bostadsmarknadens funktionssätt, tillgången på prisrimliga bostäder och hushållens möjligheter att efterfråga de bostäder som finns tillgängliga.

Det finns reformer, som en regering som vill ta större ansvar för bostadsförsörjningen, kan få på plats och som kan ge snabb effekt, exempelvis förslag från utredningen *Sänk tröskeln till en god bostad* (SOU 2022:14). Det kan också finnas skäl att tillsätta en utredning eller kommission med mandat att ta ett helhetsgrepp om bostadsmarknaden, inklusive frågor om beskattning och finansiering.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten bör:

- Ta fram en nationell handlingsplan för socialt hållbar bostadsförsörjning.
- Tillsätta en bostadskommission med uppdrag att ta ett helhetsgrepp om den svenska bostadsmarknaden, som har mandat att föreslå förändringar i beskattning och finansiering.

Nya finansieringsformer och höjt bostadsbidrag

Staten lägger en stor del av ansvaret för bostadsförsörjningen på kommunerna, utan att erbjuda finansiering. Men det finns problem som bara staten kan lösa. Det behöver bli tydligare hur staten tar sitt ansvar för att finansiera de insatser som behövs för att möta de behov som inte tillgodoses på marknaden. Här är bostadsbidraget en viktig del för att stärka förmågan att efterfråga bostäder för de enskilda hushållen. Bidragets nivå har inte hängit med när hyror och andra levnadsomkostnader ökat. Bostadsbidraget bör höjas och utökas till fler målgrupper samt indexeras efter den faktiska kostnadsbilden.

Sveriges Stadsmissioner vill se en aktiv implementering av EU:s plan för prisrimliga bostäder, inte minst i de delar som rör att säkra finansiella medel för att komplettera dagens bostadsutbud med mer prisrimliga alternativ. Det behövs nya former av finansiering för bostäder som är riktade till hushåll som idag uteslås från bostadsmarknaden.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten bör:

- Utöka, höja och indexreglera bostadsbidraget.
- Ta tillvara de möjligheter till finansiering som kan komma via EU:s plan för prisrimliga bostäder.

Mer krävs av kommunerna – mark, förturer och hyresgarantier

Kommunerna har sedan en tid tillbaka ett tydligt ansvar att känna till de behov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden och att ta fram åtgärder som möter dessa behov. Många kommuner har dock inte ens tagit fram en handlingsplan för bostadsförsörjning, trots att det är obligatoriskt. Det är särskilt olyckligt med tanke på att det är en bra plattform för att inkludera socialtjänsten i samhällsplanering, i enlighet med krav i socialtjänstlagen.

Kommunerna kan använda markinnehav och planmonopol för att åstadkomma ett socialt hållbart bostadsbyggande. De allmännyttiga bolagen kan spela en viktig roll för en mer inkluderande bostadsmarknad. Kommuner får även rikta ekonomiskt stöd till enskilda hushåll i syfte att minska deras kostnader för att skaffa eller inneha en permanent bostad. Dessa möjligheter bör nyttjas i mycket större utsträckning än idag.

Kommunerna har fått förstärkta verktyg för att motverka utestängning från bostadsmarknaden. Möjligheten att förmedla bostäder genom förturer och reservationer har förtydligats i lag. Det skulle kunna innebära att lägenheter med prisrimliga hyror kan fördelas till hushåll som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden. Stadsmissionen har erfarenhet av att fördela lägenheter där man har satt ett inkomsttak och har även arbetat med både övre och nedre gränser på hur många personer som får bo i lägenheten.

Regeringen har aviserat att det ska bli obligatoriskt för kommunerna att erbjuda hyresgarantier för barnfamiljer under vissa omständigheter. Det är nu mycket angeläget att kommunerna använder alla de verktyg de har tillgängliga så att fler får möjlighet till en trygg bostad.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att kommunerna bör:

- Använda markinnehavet för att stimulera ett socialt hållbart bostadsbyggande.
- Använda förturer och reservationer för att förmedla bostäder till hushåll som inte tar sig in på bostadsmarknaden på egen hand.
- Säkerställa att hyresgarantier för barnfamiljer finns tillgängligt i alla kommuner.

Privat sektor bör sänka hyreskrav och främja starkt social hållbarhet

För att få en hyresrätt måste man i många fall uppfylla vissa grundkrav, såsom tillräckligt hög inkomst eller att inkomsten kommer från godkända källor. Även omständigheter som betalningsanmärkningar och skulder kan påverka om man får en bostad. Till exempel kan personer med visstidsjobb, provanställning eller som får bidrag bli nekade, även om deras inkomster är tillräckligt höga. Det finns en långsam trend att fastighetsägare sänker sina krav, men det är fortfarande alltför många som ställer krav som utestänger stora grupper från bostadsmarknaden. Det kan finnas skäl att överväga reglering av vilka krav som hyresvärdar får ställa på presumtiva hyresgäster.

För att stärka arbetet med social hållbarhet bör fler hyresvärdar reservera prisrimliga lägenheter åt hushåll med svag köpkraft. Detta kan exempelvis göras i samarbete med civilsamhället.

Banker och andra finansiärer kan främja socialt hållbara bostadsinitiativ genom att utveckla nya typer av finansieringsverktyg. Som exempelvis utfallsfinansiering som är en metod för att finansiera sociala insatser där betalning sker utifrån resultat, inte insatsens omfattning.

För den som inte kan köpa en bostad eller få tag i ett förstahandskontrakt återstår att söka sig fram på andrahandsmarknaden, vilket i många fall är en väldigt utsatt situation inte minst på den svarta marknaden. Konsumentskyddet för de som bor på andrahandsmarknaden är svagt och många människor riskerar att fara illa. Det finns därför anledning att utreda villkoren på andrahandsmarknaden och ta fram åtgärder för att minska den illegala hyresmarknaden.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten och den privata sektorn bör:

- Införa reglering av hyreskrav.
- Reservera prisrimliga lägenheter åt hushåll med svag ekonomi.
- Främja socialt hållbara bostadsinitiativ genom nya finansieringsmodeller.
- Stärka skyddet för de som bor på andrahandsmarknaden.

2. Evidensbaserat, förebyggande och strukturerat – förslag för att avskaffa hemlösheten

Att motverka hemlöshet kräver förebyggande insatser som hjälper människor att stanna kvar på bostadsmarknaden. Ett hem är centralt för välmående och delaktighet i samhället, men det allmänna förhållningssättet präglas ofta av idén att en bostad är individens ansvar. Stöd ges ofta först när situationen blivit akut, och ofta i form av tillfälliga insatser.

Sveriges Stadsmissioner vill se ett erkännande av samhällets ansvar att alla ska ha sina rättigheter tillgodosedda genom en trygg bostad. Många som befinner sig i, eller riskerar att hamna i, en hemlöshetssituation behöver insatser från samhället. Både långsiktigt stöd såsom hjälp vid skulder, sjukdom eller sociala problem, samt hjälp att ta sig in på bostadsmarknaden. En stadigvarande bostad är avgörande för att andra insatser ska få effekt och som i sin tur ger förbättrad hälsa och egenförsörjning.

Den nya socialtjänstlagen betonar tidiga och förebyggande insatser samt att verksamheten ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet. Strategin mot hemlöshet är ett tillfälle för Socialstyrelsen och regeringen att säkerställa systematiskt arbete i hela landet.

Trots positiv utveckling i kunskap och verksamhet präglas arbetet i kommunerna av variation, påverkan från tidigare beslut med invanda arbetssätt samt en pressad ekonomi, vilket försvårar kontinuitet i förebyggande insatser. Det påbörjade arbetet behöver utvecklas, systematiseras och genomföras på bred front med tydligare kommunalt ansvar och styrning samt uppföljning.

Socialstyrelsens kartläggning sker för sällan och fångar inte problemen

Socialstyrelsens nationella kartläggning genomförs endast vart sjätte år och fångar inte upp hela problematiken kring hemlösheten i Sverige. Det behövs en nationell kartläggning som bättre speglar den faktiska hemlösheten och underlättar effektiva insatser. Ett sätt att få fram en mer rättvisande bild vore om kommunerna genomförde regelbundna eller löpande kartläggningar enligt en nationell modell, som sedan kan sammanställas. Kommunerna har möjlighet att skapa sig kännedom om de människor som lever i olika hemlöshetssituationer, inte minst om de samverkar med den idéburna sektorn. Arbetet i Göteborgs stad med en lokal hemlöshetsplan och kartläggning kan vara ett exempel att ta inspiration av.

Utöver kartläggningen bör Socialstyrelsen kontinuerligt följa upp effekterna av kommunernas insatser. Vi kan inte nöja oss med att det genomförs insatser för att bekämpa hemlöshet om dessa inte förbättrar livssituationen för dem som är utestängda från bostadsmarknaden.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att:

- Alla kommuner ska åläggas att göra jämförbara hemlöshetskartläggningar regelbundet.
- Staten ska stärka uppföljningen av effekterna av insatser för att bekämpa hemlöshet.

Förtydliga socialtjänstens ansvar för förebyggande insatser

Socialtjänstlagen har i rättspraxis kommit att tolkas så att bistånd i form av bostad endast kan komma i fråga om den enskilda är helt bostadslös och har speciella svårigheter att skaffa bostad på egen hand. Detta innebär att socialtjänsten i många fall avstår från att agera förebyggande utan avvaktar till situationen blivit akut. De insatser som då står till buds, exempelvis akutboenden, är i många fall både kostsamma och inte alltid ändamålsenliga. I den nya socialtjänstlagen läggs större vikt vid förebyggande insatser. Vad det betyder när det kommer till enskildas boendesituation behöver förtydligas genom Socialstyrelsens Allmänna råd.

Många kommuner erbjuder någon form av sociala kontrakt för personer som inte själva kan anskaffa en permanent bostad. Dessa boenden är vanligtvis lägenheter i vanliga bostadshus som hyrs ut genom andrahandskontrakt med begränsat besittningsskydd. Både vad dessa lösningar kallas och formerna för dem varierar stort mellan kommunerna. Vissa kommuner använder dessa som tillfälliga lösningar medan andra ger möjligheten att under specifika villkor överta kontraktet, så att det blir en stadigvarande lösning. Det finns stort vetenskapligt stöd för att långsiktighet är avgörande för effekten av ett bostadsstöd. För att dessa insatser ska vila på evidens bör Socialstyrelsen ta fram riktlinjer där det görs tydligt att ett socialt kontrakt alltid ska innebära möjligheten att kontraktet kan omvandlas till ett förstahandskontrakt. Det skulle då bli ett exempel på hur bostadsledda strategier kan ersätta tillfälliga och tidsbegränsade lösningar.

Flera delar i den nationella strategin för att bekämpa hemlöshet ska genomföras av kommunerna, som ska anpassa nationellt framtagna metoder till en lokal verklighet. Varje kommun behöver sammanställa hur de lokalt ska genomföra de åtgärder som ingår i den nationella handlingsplanen i en lokal handlingsplan. I planen bör kommunen redogöra för vilka uppsökande och förebyggande insatser de avser genomföra för att motverka hemlöshet samt sociala konsekvensanalyser och barnkonsekvensanalyser för dessa åtgärder. En sådan plan skulle fungera som ett komplement till den lokala handlingsplanen för bostadsförsörjning och som en plattform för dialog över kommunernas olika förvaltningar, med länsstyrelsen och med aktörer från näringsliv och civilsamhälle.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten och kommunerna bör:

- Förtydliga socialtjänstens ansvar avseende enskildas boendesituation i enlighet med den nya socialtjänstlagen.
- Ta fram nationella riktlinjer för formerna för sociala kontrakt i syfte att insatser i större utsträckning leder till stadigvarande lösningar.
- Införa lokala handlingsplaner för att bekämpa hemlöshet.

Stödet till Bostad Först fungerar, men behöver följas upp

Den nuvarande strategin mot hemlöshet innebar en milstolpe för införande av Bostad Först på bred front i Sverige, inklusive nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning. Men genomförandet sker långsamt och i allt för många fall i form av lokala varianter som inte följer den evidensbaserade modellen. Det kan inte vara frivilligt för kommunerna i vilken mån de vill driva en verksamhet som har stöd i vetenskap eller ej. Arbetet behöver växlas upp och systematiseras med målet att alla kommuner ska arbeta programtroget enligt Bostad Först.

Det finns ett statligt stöd för att förbereda, starta, utöka eller förbättra verksamhet enligt Bostad Först-modellen som har inneburit stora steg i rätt riktning. Dock bör Socialstyrelsens uppföljning av hur pengarna används skärpas. Rådgivning kring Bostad Först-modellen behöver tydligare knytas till expertis, förslagsvis genom ett nationellt kompetenscenter som kan stötta implementering och utveckling av Bostad Först och bostadsledda strategier. Ett sådant center kan titta på möjligheten att använda de erfarenheter som skapas inom Bostad Först för fler målgrupper.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten bör:

- Inrätta ett nationellt kompetenscenter för Bostad Först och bostadsledda strategier.
- Behålla stödet för implementering av Bostad Först, men villkora det tills dess att kommunen har tagit fram en lokal handlingsplan för att bekämpa hemlöshet.
- Uppdra åt Socialstyrelsen att följa upp hur pengarna till Bostad Först har använts.

Utöka det vräkningsförebyggande arbetet

Socialtjänsten har en central roll i förebyggande arbete mot vräkningar, och samverkan med hyresvärdar har utvecklats de senaste åren. Trots detta är arbetet fortfarande utvecklat i många kommuner, och antalet vräkningar ökar, vilket är allvarligt och särskilt när barn är inblandade. Där det inte går att lösa situationen på plats behövs långsiktiga boendelösningar och särskild uppföljning för att förebygga att det inte ska hända igen.

Vanligaste orsaken till vräkningar är obetalda hyror, vilka ofta kan lösas med tidigt stöd. Kommuners skyldigheter och socialtjänstens ansvar behöver förtydligas, med snabb kontakt och individanpassat stöd. För hushåll med barn bör socialtjänsten även tillfälligt betala hyran och följa upp situationen, även om familjen flyttat självmant.

Fastighetsägare vill ofta undvika vräkningar, men socialtjänsten har begränsade möjligheter när underrättelse inte ges, särskilt på svarta hyresmarknaden. Budget- och skuldrådgivning måste vara lättillgänglig och skyndsamt kunna hjälpa hotade hushåll, vilket kräver förtydligad lagstiftning om dimensionering efter behov.

Även vid gott förebyggande arbete sker vräkningar, exempelvis vid störning eller brottslig verksamhet. Samhällets ansvar för stöd efter vräkning, särskilt för barn, behöver förtydligas genom uppsökande insatser och uppföljning.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten bör:

- Anta ett mål om att inga barn ska vräkas.
- Tydliggöra att kommunerna ska vara rustade för att kunna arbeta aktivt och uppsökande med vräkningsförebyggande på plats.
- Förtydliga i en riktlinje vad socialtjänstens ansvar att agera vid underrättelse om vräkning innefattar.
- Genom Socialstyrelsen kontinuerligt följa upp hur snabbt socialtjänsten fattar beslut om de ska inleda en utredning efter underrättelse om vräkning och särskilt följa upp socialtjänstens agerande för att förhindra avhysning av barn.
- Införa sanktioner mot fastighetsägare som inte underrättar socialtjänsten inför en vräkning.
- Förtydliga att budget- och skuldrådgivning ska dimensioneras efter behoven.
- Införa rutiner för uppföljning efter en vräkning.

Förbättrad och utökad samverkan är avgörande

Socialtjänsten kan inte på egen hand identifiera alla personer som riskerar hemlöshet eller genomföra förebyggande insatser. Samverkan med andra, som sjukvården, Kriminalvården och Kronofogden, är viktigt att få på plats. För att kunna göra tidiga insatser behöver socialtjänsten få kännedom om personer som riskerar hemlöshet och i större utsträckning än idag öppna ärenden innan läget blivit akut.

Utslussning från kriminalvård och ungdomsvård eller utskrivning från sjukvård är tillfällen där hemlöshet kan uppstå och då avsaknad av en stadigvarande bostad kan innebära risk för att effekten av samhällets insatser uteblir. Samordnad individuell plan, SIP, är ett verktyg som ska användas vid behov av samordning och som bidrar till ett helhetsperspektiv, delaktighet och avlastning för individen, bland annat i samband med utskrivning från slutenvård. Detta arbetssätt, antingen genom verktyget SIP eller motsvarande arbetsmetoder för individuell anpassning av samordnade insatser, kan i större utsträckning användas för att identifiera och genomföra insatser för att förebygga hemlöshet genom stadigvarande bostadslösningar. De förslag på obligatorisk planering som diskuteras inom Samsjuklighetsutredningen kan bli viktiga steg i rätt riktning.

Den nya socialtjänstlagen ökar utrymmet för socialtjänsten att göra insatser utan biståndsbeslut. Detta ökar möjligheten för civilsamhället att samverka kring förebyggande insatser och nya lösningar för stadigvarande bostad. Civilsamhället är en kontaktyta mot personer som befinner sig i hemlöshet och kan bidra med konkreta lösningar mot vägen till en stadigvarande bostad.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten och kommunerna bör:

- Säkerställa att en samordnad individuell plan eller motsvarande arbetsmetoder används vid utslussning och utskrivning från kriminalvård och slutenvård i de fall det finns risk för hemlöshet.
- Arbeta för ökad samverkan med civilsamhället kring förebyggande insatser och lösningar för stadigvarande bostad.

Våldsutsatta en särskilt utsatt grupp som behöver stärkt stöd

Socialtjänsten kan erbjuda stöd och hjälp för att ordna ett stadigvarande boende till den som är utsatt för våld i nära relation. I vilken grad det görs varierar mellan olika kommuner. I värsta fall leder det till att brottsoffer stannar eller flyttar tillbaka till bostaden där hen utsatts för våld. Kommunernas ansvar för att ordna ett stadigvarande boende behöver skärpas. Kommunerna har särskilt svårt att ordna boende i annan kommun. För att underlätta detta finns ett samarbete i delar av landet. Under en tid har detta fått nationellt samordningsstöd, men framtiden för samarbetet är osäkert.

Därför föreslår Sveriges Stadsmissioner att staten och kommunerna bör:

- Skärpa kommunens ansvar att erbjuda stöd och hjälp till våldsutsatta för att ordna ett stadigvarande boende.
- Stärka den nationella samordningen av arbetet med våldsutsattas tillgång till stadigvarande bostad.
- Se över verktyg för att snabbt och långsiktigt möjliggöra förstahandshyreskontrakt för våldsutsatta.
- Genomföra utbildningsinsatser som medför ökad kunskap om våldets konsekvenser inom socialtjänst, bostadsbolag och samhällsplanering.

Stadsmissionens arbete med hemlöshet

Varje dag möter Stadsmissionen människor som är i eller riskerar att hamna i en hemlöshetssituation. Orsaker till hemlöshet kan vara strukturella eller sociala. Med strukturella orsaker menar vi att en individ inte får tillgång till en bostad på grund av exempelvis otillräcklig inkomst eller betalningsanmärkningar vilket omöjliggör ett hyreskontrakt eller ett bostadslån, eller att hen stått för kort tid i den kommunala bostadskön för att få tillgång till prisrimliga bostäder. Sociala orsaker handlar om att individen har en komplex problematik med till exempel beroendesjukdom eller psykisk ohälsa som försvårar möjligheten att bo bra utan stöd, utöver svårigheten att få en bostad på grund av strukturella skäl.

Sveriges Stadsmissioner anser att hemlöshet kan ses som den yttersta formen av fattigdom, diskriminering, utanförskap och social utsatthet. En egen bostad är en förutsättning för samhällsinkludering och en nödvändighet för möjlighet till arbete, hälsa, social trygghet och goda uppväxtvillkor. Tillgång till en bostad är en grundläggande mänsklig rättighet. Det slås fast i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och finns även inskrivet i den svenska grundlagen.

Stadsmissionen bedriver professionell social verksamhet baserad på evidens och gedigen beprövad erfarenhet, för att ge människor i utsatta situationer styrkan att ta makten över sitt liv och förutsättningar att vara delaktiga i samhället.

Förmedling av bostäder genom bostadsledda strategier

Bostad Först

Sveriges Stadsmissioner arbetar för varje människas rätt till bostad, arbete och social trygghet. Stadsmissionen har lång erfarenhet av Bostad Först och hörde till de första som, tillsammans med ett antal kommuner, införde Bostad Först för 15 år sedan. Idag bedrivs Bostad Först lokalt inom Stadsmissionen i Eskilstuna, Nyköping, Uppsala, Stockholm, Göteborg och Kalmar.

Som en del av det nationella påverkansarbetet driver Stadsmissionen en kunskaps-hubb om Bostad Först (bostadforst.se). Genom hubben erbjuds utbildningar över hela landet till både kommuner och organisationer. Under 2025 hölls 23 utbildningar för 38 kommuner och tre ideella organisationer samt en digital YH-kurs i Bostad Först – från teori till praktik. De senaste tre åren har Stadsmissionen haft kontakt med hälften av Sveriges kommuner i utbildnings- och implementeringsfrågor och bokat utbildning för totalt 111 kommuner.

Sveriges Stadsmissioner har ett partnerskap i Housing First Europe Hub och är med och utvecklar arbetet med opinionsbildning, forskning och utbildning på europeisk nivå.

Barns Bostad Först

I Malmö driver Skåne Stadsmission Barns Bostad Först som är en satsning på barnfamiljer som befinner sig i en hemlöshetssituation på grund av strukturella orsaker. Syftet med satsningen är att sänka trösklarna på bostadsmarknaden och att finna nya angreppssätt att motverka strukturell hemlöshet. Flera olika aktörer samarbetar i satsningen. Skåne Stadsmission ansvarar för rekrytering, urval och matchning av barnfamiljer samt erbjuder stöd till de barnfamiljer som flyttar in i en lägenhet. Fastighetsägarna godkänner och erbjuder barnfamiljerna förstahandskontrakt. Göteborgs Stadsmission har tillsammans med Rädda Barnen startat ett samverkansprojekt för Barns Bostad Först.

Stadsmissionens Bobyrå

Bobyrån förmedlar bostäder till människor som lever i strukturell hemlöshet. Bobyrån tar emot bostäder från fastighetsägare och privatpersoner. Bostäderna förmedlas genom matchning till människor som inte på egen hand kan ta sig in på bostadsmarknaden. Bobyrån står på kontraktet och fungerar som mellanhand och förvaltare av bostaden, med målsättningen att kontraktet ska övergå till hyresgästen efter en tid. Råd och stöd ges efter behov. Stadsmissionens Bobyrå, som finns i Göteborg och i Stockholm, förmedlar, förvaltar och matchar bostäder för människor som står utanför bostadsmarknaden. Även Stadsmissionen i Kalmar och Östergötland förmedlar och matchar hyresgäster till bostäder.

Delningsboenden och kooperativ hyresrättsförening

Stadsmissionen i Göteborg och i Stockholm driver delningsboenden. Delningsboende kallas ibland för co-living och är en boendeform där man bor i eget rum eller liten lägenhet och delar gemensamma utrymmen såsom kök och vardagsrum. Stadsmissionen fungerar som operatör och matchar och förmedlar rummen till hyresgästerna. Delningsboende är en boendeform som motverkar ensamhet och främjar psykisk hälsa och gemenskap, samt minskar klimatavtryck genom att man bor mindre och delar med andra.

Stockholms Stadsmission har också byggt en hyresfastighet med 40 lägenheter i Farsta strand. Med hyreshuset i Farsta har Stockholms Stadsmission tagit fram en förvaltningsmodell, kallad Kymmendömodellen, som sänker trösklarna till en god bostad för hushåll med låga inkomster, kort kötid och som inte klarar de gängse kraven. Hyresfastigheten upplåts som en kooperativ hyresrättsförening vilket möjliggör differentierade hyror, det vill säga att likvärdiga lägenheter har olika hög hyra beroende på hushållens hyresutrymme.

Övriga insatser för människor i hemlöshet

Akutstöd

Stadsmissionen erbjuder öppna mötesplatser på samtliga orter där Stadsmissionen finns. Fokus på mötesplatserna ligger delvis på att lindra nöd genom att tillgodose basbehov som mat, dusch, tvätt av kläder och möjlighet till vila. Här kan deltagarna också få tillgång till ombudstjänster och social rådgivning med målet att stärka individens egenmakt och bidra till positiva förändringar. Det innefattar olika former av stöd i samspel med myndigheter, vilket kan leda till förbättringar i individens vardagssituation. Den mänskliga kontakten fungerar också som en källa till gemenskap och kan i många fall vara livsnödvändig för de individer som besöker oss.

Skåne Stadsmission har utvecklat en metod att arbeta med hembesök, både till individer som de känner via deras öppna mötesplats och i samarbete med fastighetsägare. Hembesöket blir många gånger en vräkningsförebyggande insats då Stadsmissionen tålmodigt och värdigt bemöter individen i deras hem och gemensamt identifierar vad som skulle förbättrat dennes livssituation.

Akutboende

Akutboende vänder sig till vuxna som lever i akut hemlöshet av sociala skäl och erbjuder kortvarigt boende antingen för en natt i taget eller ett par veckor. Akutboenden drivs av Sörmlands Stadsmission, Skåne Stadsmission, Stockholms Stadsmission, Östergötlands Stadsmission, Umeå Stadsmission samt i Trollhättan genom Göteborgs Stadsmission. Flera av verksamheterna drivs på uppdrag av kommunerna och i samarbete med socialtjänsten, genom verksamhetsbidrag eller en överenskommelse kallad IOP (idéburet offentligt partnerskap). Genom att erbjuda stöd och vägledning strävar vi efter att hjälpa varje deltagare att förbättra sin livssituation, med målet att hen ska kunna övergå till en mer stabil och långsiktig boendelösning.

Socialt boende med stöd

Stadsmissionen driver socialt boende med stöd vilket är boenden med stöd och vägledning för att den som bor där ska kunna få stöd i sin livssituation med sikte på en stabil och långsiktig boendelösning. Dessa finns i Göteborg, Västerås och Östergötland. Boendena har olika utformning beroende på målgrupp men har gemensamt att ge insatser med socialt stöd. Det kan vara kollektiva boenden, men även referenslägenheter eller liknande. En del är avsedda för människor i behov av kortare placeringar medan det för andra kan vara heldygnsböenden med individuellt anpassat stöd till enskilda.

Skyddat boende

Göteborgs Stadsmission, Umeå Stadsmission och Östergötlands Stadsmission driver skyddade boenden för våldsutsatta med barnrättsperspektiv, verksamheter som sedan 1 april 2024 är tillståndspliktiga. Dessa verksamheter erbjuder skyddsinsatser i kombination med praktiskt- och psykosocialt stöd i syfte att etablera ett liv fritt från våld. Östergötlands Stadsmission och Umeå Stadsmission driver två av landets få skyddade boenden med särskild kunskap och socialt stöd för kvinnor med beroendeproblematik. Kvinnorna, som bär på svåra trauman, får tillgång till psykosocialt stöd och praktisk hjälp för att på så sätt möjliggöra en förbättrad livskvalitet. Göteborgs Stadsmission har tillstånd att ta emot personer med fysiska- och psykiska funktionsvariationer vilket också är ovanligt i landet. I Göteborg finns projektet Nyckeln som innebär att den våldsutsatta får möjlighet till egen lägenhet enligt Bostad Först-principen.

Om Sveriges Stadsmissioner

Tillsammans möter Stadsmissionen cirka 7 000 deltagare varje dag i våra sociala verksamheter. Det finns cirka 1 500 årsanställda i tio regioner: Göteborg, Kalmar, Skåne, Stockholm, Sörmland, Umeå, Uppsala, Västerås, Örebro och Östergötland. Till det kommer de associerade medlemmarna Karlstad och Gotlands Stadsmission.

Den lokala Stadsmissionen är medlem i Sveriges Stadsmissioner, vars uppdrag är att driva nationell påverkan och opinionsbildning, finansiering och metodutveckling samt att skydda, vårda och utveckla varumärket Stadsmissionen.

Sveriges Stadsmissioner utgör en nationell röst mot hemlöshet och fattigdom, en röstbärare för människor i utsatta livssituationer som lyfter deras levnadsvillkor och föreslår förändringar. Detta gör vi bland annat genom två årliga rapporter, Hemlöshetsrapporten och Fattighedsrapporten. Samtliga Stadsmissioner är representerade i Sveriges Stadsmissioners hemlöshetsarbetsgrupp. Där pågår kontinuerligt ett påverkans- och utvecklingsarbete rörande hemlöshetsfrågor, för att möjliggöra långsiktiga boendelösningar.

www.sverigesstadsmissioner.se

SVERIGES STADSMISSIONER

Krukmakargatan 21
Box 17011, 104 62 Stockholm
sverigesstadsmissioner.se

Vi kämpar för de som kämpar